ואח"כ מתה בתו פקח ונתחרש וחזר ונתפקח פתוח ונסתמא ואח"כ נתפתח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר זה הכלל כל שתחילתו וסופו בכשרות כשר שאני התם דאמר קרא [1]או ראה אם לא יגיד בראייה והגדה תלא רחמנא מילתא והא איכא ואלא והוא למה לי לכדתניא ראה [א]סיאה של בני אדם עומדין ועידיו ביניהן ואמר משביעני עליכם אם יודעים אתם לי עדות שתבואו ותעידוני יכול יהו חייבין ת"ל והוא עד והרי לא ייחד עדיו יכול אפילו אמר כל מי ת"ל והוא עד והרי ייחד עדיו: אבל בקרבנות אינו כן וכו': אביו מת והניח לו ריבוא עשיר הוא אמר ר' אבהו אימא מניח לו ריבוא פשיטא כשהיה אביו גוסס מהו דתימא רוב גוססין למיתה קמ"ל ספינתו בים ובאה לו בריבואות עשיר הוא אמר רב חסדא כשהיתה מוחכרת ומושכרת ביד אחרים והאיכא שכירות שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף ותיפוק ליה משום ספינה הא מני ר"א היא דתנן רבי אליעזר אומר אם היה איכר נותן לו צמדו וחמר נותן לו חמורו: **מתני'** השנים בנידר כיצד ילד שהעריך זקן נותן ערך זקן וזקן שהעריך את הילד נותן ערך ילד הערכין בנערך כיצד איש שהעריך האשה נותן ערך אשה ואשה שהעריכה איש נותנת ערך איש והערך בזמן הערך כיצד העריכו פחות מבן חמש ונעשה יתר על בן חמש פחות מבן עשרים ונעשה יתר על בן עשרים נותן (א) בזמן הערך: **גמ'** ת"ר אתה הקשית דמים לערכין מרגלית לקלים ולידון בכבודו יכול נקיש ערכין לדמים (ב) שיתן כשעת נתינה ת"ל [2]כערכך (כן) יקום אינו נותן אלא בזמן הערך: **מתני'** יום שלשים כלמטה הימנה שנת חמש ושנת עשרים כלמטה (ג) מהם שנאמר [3]ואם מבן ששים שנה ומעלה הרי אנו למדים בכולן משנת ששים מה שנת ששים כלמטה (ד) הימנה אף שנת חמש ושנת עשרים כלמטה (ה) הימנה הן אם עשה שנת ששים כלמטה ממנה להחמיר נעשה שנת חמש ושנת עשרים כלמטה (ו) ממנו להקל ת"ל שנה שנה לגזירה שוה מה שנה האמורה בשנת ששים כלמטה אף שנה האמורה (ז) משנת חמש ושנת עשרים כלמטה ממנו בין להקל ובין להחמיר ר"א אומר עד שיהו יתירות על השנים חדש ויום אחד: **גמ'** מופנה דאי לא מופנה איכא למיפרך כדפרכינן שנה שנה יתירי כתיבי לימא מתני' דלא כרבי דאי רבי האמר (ח) עד ועד בכלל דתניא [4]מיום הראשון ועד יום השביעי יכול ראשון ולא ראשון בכלל שביעי ולא שביעי בכלל

כענין

ואח"כ מתה בתו. קודם שבא לב"ד להעיד: **סיאה.** סיעה: **יכול יהו חייבין.** העדים קרבן שבועת העדות אם לא העידוהו: **והרי לא ייחד עדיו.** שהרי השביע את כולן: **יכול אפי' אמר כל מי.** שיודע עדות אני משביע לא יהו חייבין: **ת"ל והוא עד והרי ייחד עדיו.** שהרי לא השביע אלא עדיו: **עשיר הוא.** ואמאי אין להקדש כלום בהן: **מניח.** שעדיין לא מת אביו אבל עתיד הוא להניח לו: **פשיטא.** דהא לית ליה: **כשהיה אביו גוסס.** בשעה שהכהן מעריכו: **כשהיתה.** ספינתו מוחכרת ביד אחרים ואין לו בתוכה כלום אלא שכרה והיינו ריבוא דקתני במתני': **הא מני ר"א היא.** דאמר לקמן בפ' שום היתומים (דף כג:) גבי ערכין אם היה חמר נותן לו הכהן חמורו ואינו נוטלה להקדש: **צמדו.** צמד בקר דהיא פרנסתו: **מתני' ילד.** מבן כ' ועד בן ששים דהוי ערכו נ' שקלים: **הערכין בנערך.** ולא אזלינן בקצב הערך בתר מעריך: **גמ' אתה הקשת דמים לערכין.** בפ"ק (לעיל ד:) דאמרינן נדר בערכך נפשות (ויקרא כז) נדר היינו דמים בערכך היינו ערכין היקישן הכתוב להני תרי מילי: **מרגלית לקלים.** דאזלינן במרגלית בתר קלים דכתיב בערכין (שם) ונתן את הערכך ביום ההוא ודרשינן לקמן (דף כד.) שלא ישהה מרגלית לקלים עני שהעריך עצמו ובא כהן להעריכו ויש לו מרגלית שוה נ' סלעים אין אומרים אם משהין אותה עד שיעלוה לכרך שיש שם עשיר והוא יקננה בנ' סלעים הילכך נ' סלעים יש לו ויתן ערך שלם אין אומרים כן ואין להקדש אלא מקומו ושעתו וה"נ בדמים אם אמר דמי מרגלית זו עלי אין שמין אותה לפי מכר הכרכים אלא לפי מכר אותה שעה ואותו מקום: **ולידון בכבודו.** שאם העריך דבר שהנשמה תלויה בו כגון שאמר ערך ראשי עלי נותן ערך שלם דכתיב גבי ערכין בערכך נפשות דבתר נפש אזלינן: **שיתן כשעת נתינה.** דבדמים פשיטא לן דיהיב כשעת נתינה ולא כשעת נדר דהא כעבד י) בשוק שמין אותו ואם אמר דמי עלי בתשרי ובניסן בא לב"ד מי יודע מה היה שוה בשעת נדר ושעת נתינה היינו שעה שהוא בא לב"ד: **ת"ל כערכך יקום.** דמשמע ערכין כשעת ערך שאם העריך עצמו בן ששים ונעשה יותר על ששים נותן ערך גדול ולא ערך זקן: **מתני' יום שלשים כלמטה.** ואם אמר ערך פלוני קטן עלי ואותו קטן היה באותו יום בן ל' הרי כלמטה ולא אמר כלום ואין ערך לפחות מבן חדש דהכי כתיב ט) ואם מבן חדש וגו': **ומעלה.** משמע שתשלמה שנת ששים ואז הוא נידון כזקן אבל בשנת ששים נידון כילד: **הן אם עשיתו.** בתמיה. כלומר וכי כן הוא אם עשיתו שנת ששים כלמטה להחמיר דערך גדול יש פ) לו לפחות מבן ששים נ' סלעים וליותר על בן ששים אין ערך אלא ט"ו סלעים: **להקל.** דערך [יותר] על בן כ' יותר גדול הוא מפחות מבן עשרים וכן בבן חמש כדכתיב בקראי י): **ר"א אומר.** לעולם שנת חמש ושנת עשרים ושנת ששים כלמטה עד שתשלם כל השנה וחדש ויום א' משנה האחרת: **גמ' איכא למפרך כדפרכינן.** במתניתין: **שנה יתירי כתיבי.** דאי למכתב ואם מבן ה' שנים ועד בן כ' ואנא ידענא דעשרים נמי י) (כ') כשנים משמעי שנה ל"ל יא) ובן ששים: **לימא מתני'.** דאצריך קרא למילף שנת (א) עשרים כלמטה דלא כרבי דאי כרבי האמר עד ועד בכלל וכיון דכתיב מבן חמש שנים ועד בן עשרים [ויקרא כז] ממילא ידענא דשנת עשרים בכלל והיינו כלמטה: **יכול.** מיום הראשון ואילך יהא מוזהר על חמץ ולא ראשון בכלל:

כענין

אביו אפי' הכי אין להקדש בהן כלום ופריך בגמ' פשיטא דאין להקדש בהן כלום כיון שלא היה לו אותו ממון מעולם: כ) **עד שלא** נעשה חתנו ונעשה חתנו (ונעשה חתנו) **ואח"כ מתה בתו כשר.** מיירי כשאין בניה לבתו כיון דמוקמי' ליה הכא כר"י דלית ליה לר"י (סנהדרין כח:) היה חתנו ומתה בתו אם יש לה בנים הימנו הרי זה קרוב אבל אם אין לו בנים אין זה קרוב: **ואלא** והוא ל"ל לרבי בראית ליה ולרבנן בראית להו. וקשיא לרבי מאי דרשי רבנן יב) (הכא הוא) ואם מך הוא מערכך ושמא יש דרשא בשום מקום פ) ין מהאי הוא דהכא ולדרשי' ליה: **לא צריכא שהיה אביו גוסס כו'.** פירש בקונט' אבל בערכין בדעת הכהן תליא רחמנא ואי חזי לאביו גוסס אינו מעריכו עד שימות אביו ולא נהירא דלקמן אמרינן אין בהקדש ל) אלא מקומו ושעתו ובסמוך נמי מייתי לה אתה הקשת דמים לערכין ומרגלית לקלים פירוש עני שהעריך עצמו ויש לו מרגלית שאינה שוה עכשיו כי אם כ' סלעים אין אומרים נמתין עד שיבא יום השוק ותעלה לנ' סלעים אלא שמין אותה כמו שהיא עכשיו ולא יתן כ"א כ' סלעים וא"כ למה אנו צריכין להמתין עד שימות אביו לכן נראה לר"י דלא קאי אבל בקרבנות אינו כן אמת אביו אלא אהא דלעיל קאי וסוף מילתא דר' יהודה היא והא דמפרש אע"ג אפי' מת אביו והניח לו כו' מילתא באפי נפשה היא וקרבנות וערכין שוין בו יד): **שיתן** כשעת נתינה. פי' רש"י דבדמים פשיטא ליה דיהיב כשעת נתינה ולא כשעת הנדר דהא כעבד בשוק שמין אותו ואם אמר דמי עלי בתשרי ובניסן בא לב"ד מי יודע מה היה שוה בשעת הנדר ושעת נתינה היינו [שעה] שהוא בא לב"ד לשון רש"י ותימה מאי סברא הוא זה דלמה יש לנו לומר שהיה שוה יותר מעכשיו ואם אנו רואים שהוא חלש עכשיו ואז היה גבור אז ידענו בודאי שהיה שוה יותר ונפסיד ההקדש מאחר שאנו רואים שהיה שוה יותר סלע לכל הפחות לכך אור"י דאין זו סברא אלא שום ראיה מקרא יש בו ועוד דתנן לקמן פרק האומר משקלי (דף כ. ושם) מת הנידר לא יתנו היורשים לפי שאין דמים למתים ואם היה הטעם מסברא דאזלינן בתר נתינה התם לא שייך למימר הך סברא שהרי ידענו שהיה שוה כמיו סלע לכל הפחות וא"כ מפני מה אנו פוטרים היורשים מכל וכל אלא ודאי שום קרא יש בו: **יכול ראשון ולא ראשון בכלל שביעי ולא שביעי בכלל.** וא"ת היאך אפשר לומר כן והכתיב (שמות יב) שבעת ימים תאכל מצות וי"ל דלחיוב כרת קאמר דכרת בהאי קרא כתיב דכתיב כי כל אוכל מחמצת ונכרתה מיום הראשון עד יום השביעי טו) מש"ה מייתי ת"ל עד יום האחד ועשרים בערב והאי קרא כרת נמי כתיב ביה:

ולאי

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"ט מהל' שבועות הל"ט:
ט ב מיי' פ"י מהל' שגגות הלכה י:
י ג מיי' פ"ג מהל' ערכין הלכה יח ופסק כת"ק עי' כ"מ:
יא ד ה מיי' פ"א מהל' ערכין הלט"ו:
יב ו מיי' פ"ג מהל' ערכין הל"ח:
יג ז מיי' פ"א מהל' ערכין הל"ג:

* * *

תורה אור השלם

1. וְנֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע אִם לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ: ויקרא ה א
2. אִם מִשְּׁנַת הַיֹּבֵל יַקְדִּישׁ שָׂדֵהוּ כְּעֶרְכְּךָ יָקוּם: ויקרא כז יז
3. וְאִם מִבֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה וָמַעְלָה אִם זָכָר וְהָיָה עֶרְכְּךָ חֲמִשָּׁה עָשָׂר שָׁקֶל וְלַנְּקֵבָה עֲשָׂרָה שְׁקָלִים: ויקרא כז ז
4. שִׁבְעַת יָמִים מַצּוֹת תֹּאכֵלוּ אַךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תַּשְׁבִּיתוּ שְּׂאֹר מִבָּתֵּיכֶם כִּי כָּל אֹכֵל חָמֵץ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִיִּשְׂרָאֵל מִיּוֹם הָרִאשֹׁן עַד יוֹם הַשְּׁבִעִי: שמות יב טו

* * *

רבינו גרשום

ומתה בתו. שנתרחק: כל שתחלתו וסופו בכשרות כשר אע"פ שבנתיים היה פסול): בראייה והגדה תלא רחמנא. בלבד שיהא ראוי בשעת ראיה ובשעת הגדה אע"ג דאיפסל בנתיים לא איכפת לן. [והא איכא. ראוי]: והוא. עד למה לי: ת"ל והוא עד. [עד] שישמע העד ביחוד קול אלה ולא שישתתפנו עם אחרים: יכול אפי' אמר כל מי. כל מי מכם שיודע העדות יהא מושבע: ת"ל והוא עד. והרי ייחד עדיו שהרי עדיו השביע ולא אחרים: אבל בקרבנות אינו כן. שאם היה עני והעשיר אינו מביא קרבן עשיר: אלא אפילו מת אביו בשעה שהוא חייב להביא קרבן והניח לו ריבוא לירש או ספינתו בים ובאה לו בריבואות שכירות אין להקדש [בהן] כלום ומביא קרבן עני: מאי שנא בקרבנות דאין להקדש בהן כלום ומ"ש בערכין עני והעשיר דנותן ערך עשיר משום דבקרבנות כתוב ואם לא תשיג ידו בשעה שהוא משיג בזמן שהוא אין אך לא אבל בערכין כתיב כפי אשר תשיג יד הנודר יעריכנו הכהן אימתי שמשיג יתן ערך עשיר והא דאמרינן לקמן (דף כד.) שלא ישהא (אפילו) מרגליות לקלים כו' הני מילי כי לית ליה אבל כי אית ליה מידי יחתיך ויתן ערך עשיר: אביו מת בשעת הבאת קרבן עשיר הוא. אמאי מביא קרבן עני: אימא מניח לו. כלומר לא תימא מת והניח לו שכבר באו לידו אלא מניח אביו [לו]: פשיטא. שאין להקדש כלום שעדיין לא הגיעו לידו: [מהו דתימא] רוב גוססין למיתה. וכמי דמת דמי שהגיע כבר לידו ועשיר הוא קמ"ל: [כשהיתה] מוחכרת. [חכירות] למחצית שכר או לשליש: שכירות אינה [משתלמת אלא לבסוף]. ועדיין לא הגיע לידו ולא הוי עשיר: [ותיפוק ליה משום] ספינה. גופה שהיא שלו והוי עשיר: הא מני. ר' אליעזר היא. דאמר לקמן במקדיש נכסיו אם היה איכר [נותנין לו צמדו] אף

מסורת הש"ס

א) שבועות לה. [וכם איתא ראה סיפה], ב) [קדושין עא: שבועות לג. לו: גיטין כח.], ג) [קדושין מח: עג. ב"מ סב. עג. קי:], ד) לקמן כג:, ה) [לקמן כד.], ו) [לעיל ד: ב"מ קיד.], ז) [נסי"א: כזמן], ח) [ברכות כו: וש"נ], ט) [ויקרא כו], י) [ויקרא כז], כ) שייך לעיל, ל) [נ"ל בהא דהכא] [והג"ה גורס הכא הוא ונבי אם מך הוא מערכך לא דרשי ושמא יש דרשה בשום מקום אחרי הוא], מ) [עי' לקמן כד. ועי' תוי"ט במשנה כ ד"ה רבי יהודה], נ) [נ"ל להקדש לקמן כד.],

* * *

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לימא וכו' דשנת עשרים:

* * *

מוסף רש"י

ואח"כ מתה בתו. דהיינו קרוב ונתרחק וכגון שאין לו בנים הימנה כדתנן כפ' זה בורר (שבועות ל"ב קכח.). **ואח"כ נתפתח.** שחזר מאור עיניו (שם). **כל שתחילתו.** ראיית המעשה, **וסופו.** שעת הגדת עדות (שם). **והרי ייחד עדיו.** דכיון דאמר שומדין כאן אותן העומדין אלו ייחד ומייבן, ואי לא פריש הכי בכדי אתא בריש פטורין (שבועות לה.). **שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף.** כלומר כלאחר נפן (ב"מ סה.) השכיר שנה בשנה, שכירות שנה זו משתלמת בתחילת שנה אחרת (ב"מ קי:). **צמדו.** צמד בקר שלו כן כלי אומנתו (לקמן כג:). **מרגלית לקלים.** לאדם קל ועני שהעריך עצמו ויש לו מרגלית, לא ישהנה לו גיזבר לומר יעלה אותה לכרך ולפי אותן הדמים תן, אלא לפי מה ששוה כאן שמין, וזה משהה אותה וימכרנה כמה שירצה ולפי דמים שמשאוה יתן, שהרי בזמן שהעריכו כאן לא היה לו יותר (לקמן כד.). **ולידון בכבודו.** אם אמר ערך אבר שהנשמה תלויה בו עלי נותן דמי כולו ואם אמר ערך ידי עלי לא אמר כלום, שאין ערך כתוב אלא לנפש. נידון בכבודו, האבר נידון לפי כבודו, שאם הנשמה תלויה בו נותן דמי כולו (ב"מ קיד. ובעי"ז לעיל ד:).

* * *

שיטה מקובצת

א) נותן כזמן הערך: ב) שיתן כשעת נתינה. פרש"י פשיטא דיהיב דמים כשעת נתינה ולא כשעת הנדר וכו' ולא נהירא דלמ"ד ברמזיק שיימינן מי ידעינן כמה היה שוה בשעת הנזק ועוד תניא בתוספתא חומר בבהמה מבאדם שאם אמר דמי בהמה עלי ומתה חייב דמי אדם עלי ומת פטור ואי טעמא דפטור משום דלא ידעינן שוויו בהמה נמי לפטור מהאי טעמא וצריך לומר דאיכא שום קרא דדרשי' מיניה דאזלינן בדמים בתר שעת נתינה כן דעת הרא"ש ז"ל אבל הר"י ז"ל כתב בגליון דהא דתניא בתוספתא דמי בהמה עלי ומתה חייב דמי פלוני עלי ומת פטור מצינו למימר דטעמא לפי שיש דמים לנבלה ואין דמים למת דאסור בהנאה. עכ"ל גליון: ג) כלמטה הימנו שנאמר חיבת כרם נמחק: ד) כלמטה הימנו: ה) כלמטה הימנו: ו) כלמטה ממנה: ז) האמורה בשנת חמש: ח) בעבר

[illegible]